

**Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Komparativni pregled:
Status članova centralnih izbornih tijela

Podgorica, novembar 2019. godine

Broj: 19 /2019

Klas. br: 00-52-4/19-

Datum: novembar 2019. godine

Pripremio: Istraživački centar Skupštine Crne Gore

** Istraživački centar Skupštine Crne Gore, prilikom izrade istraživačkih radova, koristi se javno dostupnim podacima i podacima iz baza ograničenog pristupa, strogo vodeći računa o kredibilnosti izvora. Centar ulaže sve razumne napore da informacije sadržane u istraživačkom radu budu tačne i potpune, ali ne snosi odgovornost za eventualnu netačnost i nepotpunost istih. Istraživački radovi se koriste samo u svrhu za koju su izrađeni, a u skladu sa Pravilima o izradi istraživačkih radova. Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore, niti neophodno drugih institucija ili organizacija čiji se podaci koriste za izradu rada.*

*** Svi pojmovi upotrijebljeni u istraživačkom radu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.*

SADRŽAJ

UVOD	4
GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA.....	5
KOMPARATIVNI PREGLED.....	7
Austrija.....	7
Bugarska.....	7
Češka.....	9
Estonija	9
Finska	10
Grčka.....	11
Holandija.....	11
Hrvatska	12
Letonija	13
Mađarska.....	14
Njemačka.....	15
Poljska	15
Portugal	16
Rumunija.....	17
Slovenija	18
Srbija.....	18
Švedska	20
IZVORI INFORMACIJA	23

UVOD

U sistemu predstavničke demokratije, u odvijanje izbornih procesa najčešće su uključena specijalizovana tijela na nacionalnom nivou, u vidu centralnih izbornih tijela, koja u evropskim državama funkcionišu u više različitih formi. Ova tijela imaju različite opsege ovlašćenja i nadležnosti, ali im je zajednička uloga koju imaju u sprovođenju samog izbornog procesa, koja može biti dominantno administrativna ili nadzorna. U praksi postoje veoma raznovrsni oblici organizacije centralnih izbornih tijela na nacionalnom nivou – to mogu biti privremena ili stalna tijela, koja mogu biti u potpunosti ili djelimično sastavljena od predstavnika političkih partija, ili u nekim slučajevima isključivo od nezavisnih eksperata, mogu biti u većoj ili manjoj mjeri centralizovana, odnosno decentralizovana, te mogu funkcionisati kao specijalizovani organi sudske, odnosno izvršne vlasti, ili postojati kao jedan od mješovitih tipova koji kombinuju neke od navedenih karakteristika.¹

U cilju određene sistematizacije dostupnih informacija o centralnim izbornim tijelima i statusu njihovih članova, Istraživački centar Skupštine Crne Gore prikupio je podatke u vezi sa relevantnim državnim organima iz te oblasti u 17 evropskih država (**Austrija, Bugarska, Češka, Estonija, Finska, Grčka, Holandija, Hrvatska, Letonija, Mađarska, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovenija, Srbija i Švedska**), sa akcentom na njihove nadležnosti, sastav, uslove i procedure imenovanja članova, kao i status i položaj njihovih članova. Podaci u vezi sa navedenom tematikom prikupljeni su analizom važećih ustavnih i zakonskih propisa i predstavljeni su u nastavku dokumenta.

¹ ACE Electoral Knowledge Network – Types of Electoral Management Bodies, <http://aceproject.org/main/english/em/emb.htm> (24.10.2019)

GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

U većini od 17 evropskih država obuhvaćenih ovim komparativnim pregledom postoji neki oblik centralnog izbornog tijela, iako se njihove forme, sastavi, mandati, pa i sami nazivi prilično razlikuju od države do države. Ova tijela funkcionišu u vidu Savezne izborne komisije, Državne izborne komisije, Centralne izborne komisije, Visoke izborne komisije, Nacionalnog izbornog komiteta, Republičke izborne komisije, Stalnog izbornog tijela itd. Izuzetak u ovom pogledu predstavlja Njemačka, gdje poslove centralnog izbornog tijela vrši savezni izborni zvaničnik (tradicionalno predsjednik Kancelarije za statistiku), imenovan od strane Ministarstva unutrašnjih poslova, kome u radu pomaže njegova kancelarija. Još jedno odstupanje od preovlađujuće prakse postoji u Finskoj, gdje poslove upravljanja izbornim procesom vrše Ministarstvo pravde i 13 izbornih komisija zaduženih za isti broj izbornih jedinica, bez postojanja izborne komisije na državnom nivou.

U preostalih 15 država obuhvaćenih analizom postoji određeni oblik centralnog izbornog organa kao kolektivnog tijela, odnosno nezavisnog državnog organa. U većini država centralno izborna tijela predstavlja stalni državni organ, kao što je slučaj npr. u Bugarskoj, Češkoj, Grčkoj, Holandiji, Hrvatskoj, Letoniji, Mađarskoj, Poljskoj, Portugalu, Rumuniji, Srbiji i Švedskoj. U Austriji je na snazi specifičan mješoviti sistem u kome određena ovlašćenja u sprovođenju izbornog procesa imaju Savezna izborna komisija, čiji je mandat vezan za izborni ciklus, i Ministarstvo unutrašnjih poslova, čije Odjeljenje za izborna pitanja istovremeno funkcionise kao sekretarijat Savezne izborne komisije.

Kada je u pitanju imenovanje članova centralnih izbornih tijela, u nekim državama članove imenuje vlada (npr. Češka i Švedska), a u drugima parlament (Letonija, Mađarska², Slovenija i Srbija). U Estoniji i Grčkoj članove centralnih izbornih tijela čine imenovani predstavnici sudske i izvršne vlasti, u Hrvatskoj i Poljskoj predstavnici sudske vlasti i članovi imenovani od strane parlamenta, dok su u Portugalu u Državnoj izbornoj komisiji zastupljeni predstavnici sve tri grane vlasti. U Holandiji se članovi imenuju kraljevskim dekretom, dok u Bugarskoj predsjednika, potpredsjednika i sekretara Centralne izborne komisije imenuje parlament, a preostale članove imenuje predsjednik države, a u Rumuniji predsjednika Stalnog izbornog tijela imenuje parlament, dok po jednog potpredsjednika imenuju predsjednik vlade, odnosno predsjednik države.

Članovi centralnih izbornih tijela koji se biraju u parlamentu su po pravilu predstavnici klubova poslanika, pri čemu se teži proporcionalnoj predstavljenosti parlamentarnih partija, odnosno koalicija. U Austriji i Češkoj je predsjednik centralnog izbornog tijela po funkciji ministar unutrašnjih poslova, dok u Grčkoj, Hrvatskoj i Portugalu tu funkciju obavlja predsjednik Vrhovnog suda, a u Sloveniji jedan od sudija Vrhovnog suda. Mandat članova centralnih izbornih tijela često je vezan za mandat parlamenta, tj. odgovara trajanju parlamentarnog saziva, dok se u nekim zemljama članovi ovih tijela imenuju na duži vremenski period (npr. na osam godina u Hrvatskoj i Rumuniji, odnosno devet godina u Mađarskoj).

² U Mađarskoj članove Državne izborne komisije bira Parlament dvotrećinskom većinom, na predlog predsjednika države.

Članovi centralnih izbornih tijela, bilo da svoje funkcije obavljaju profesionalno ili uz vršenje svojih redovnih poslova, u velikoj većini analiziranih država za svoj rad primaju određenu novčanu naknadu. Izuzetno, kao npr. u Austriji i Češkoj, članovi centralnih izbornih tijela su državni funkcioneri koji te poslove obavljaju u okviru svojih redovnih radnih aktivnosti, te stoga za ovaj angažman ne dobijaju dodatnu naknadu. Takođe, u svih 17 država postoje različiti oblici stručnih službi ili sekretarijata koji pružaju stručnu, tehničku, ekspertsku i administrativnu podršku centralnim izbornim tijelima, i sačinjene su od državnih službenika, te mogu postojati u vidu nezavisne službe, ili biti sačinjene od službenika parlamenta, kao npr. u Estoniji, odnosno službenika ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove, kao što je slučaj u Češkoj i Holandiji.

Tabela 1: Način imenovanja članova centralnih izbornih tijela

	Vlada	Parlament	Sudski organi	Predsjednik	Drugi državni organi
Austrija	x	x	x		
Bugarska		x		x	
Češka	x				
Estonija	x		x		x
Finska	x				x
Grčka	x		x		
Holandija					x ³
Hrvatska		x	x		
Letonija		x	x		
Mađarska		x ⁴			
Njemačka	x				
Poljska				x ⁵	
Portugal	x	x	x		
Rumunija	x	x		x	
Slovenija		x	x		
Srbija		x			
Švedska	x				

U nastavku dokumenta predstavljen je komparativni pregled centralnih izbornih tijela u analiziranim evropskim državama, kao i načina njihovog konstituisanja, funkcionisanja, te statusa njihovih članova.

³ U Holandiji se članovi centralnog izbornog tijela imenuju kraljevskim dekretom.

⁴ U Mađarskoj članove centralnog izbornog tijela imenuje Parlament dvotrećinskom većinom, na predlog predsjednika države.

⁵ U Poljskoj članove centralnog izbornog tijela imenuje predsjednik države, dok kandidate predlažu Parlament (7), Ustavni sud (1) i Vrhovni sud (1).

KOMPARATIVNI PREGLED

Austrija

Kada su u pitanju parlamentarni izbori u Austriji, sistem upravljanja izbornim procesom predstavlja određenu vrstu mješovitog sistema, u okviru koga odgovornost dijele izborne komisije i organi državne uprave, odnosno **Savezna izborna komisija** i **Ministarstvo unutrašnjih poslova**. Glavne odredbe koje se tiču strukture Savezne izborne komisije sadržane su u Saveznom ustavnom zakonu, dok su detaljnije odredbe definisane Zakonom o izborima za Nacionalni savjet.

Sistem izbornih komisija uključuje Saveznu izbornu komisiju, koju čini 17 članova (15 predstavnika partija i dvoje sudija) i predsjednik, pokrajinske izborne komisije (devet članova i predsjednik), okružne izborne komisije (devet članova i predsjednik), opštinske izborne komisije (devet članova i predsjednik), kao i lokalne ili posebne izborne komisije (tri člana i predsjednik).

Savezna izborna komisija (*Bundeswahlbehörde*) je centralna izborna komisija u Austriji, koja predstavlja nezavisan državni organ koji sačinjavaju savezni **ministar unutrašnjih poslova** kao predsjednik, kao i 17 članova, od kojih se dva imenuju iz redova sudija, dok preostalih 15 nominuju partije koje imaju poslanike u Nacionalnom savjetu (donjem domu Parlamenta). Članovi Savezne izborne komisije ne smiju biti članovi izbornih komisija na drugim nivoima, i moraju imati zamjenike. Partije koje nemaju parlamentarni status, ili nemaju dovoljan broj mandata potreban za imenovanje člana, imaju pravo da imenuju svoje predstavnike u Saveznu izbornu komisiju u svojstvu posmatrača. Dužina mandata Savezne izborne komisije zavisi od izbornog ciklusa.

Kao što je prethodno navedeno, ministar unutrašnjih poslova istovremeno obavlja funkciju predsjednika Savezne izborne komisije, za koju ne prima nikakvu posebnu nadoknadu. Članovi koje nominuju partije, kao i dva člana iz redova sudija, takođe ne primaju novčanu nadoknadu za svoje funkcije, iako u određenim okolnostima imaju pravo da traže refundiranje određenih troškova.

Odjeljenje za izborna pitanja, koje funkcioniše u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, vrši pripremu sjednica i dokumenata za potrebe Savezne izborne komisije, odnosno funkcioniše kao sekretarijat tog organa. Pored toga, ovo odjeljenje takođe vrši druge funkcije povezane sa izbornim procesom, kao npr. pripremu smjernica za izborne komisije na nižim nivoima, informisanje javnosti, pružanje pravnih savjeta, itd. U Odjeljenju za izborna pitanja trenutno je zaposleno 12 državnih službenika, dok je šef odjeljenja javni funkcioner koga imenuje ministar unutrašnjih poslova.⁶

Bugarska

U Bugarskoj **Centralna izborna komisija** predstavlja stalni, nezavisni državni organ, ustanovljen u skladu sa Izbornim zakonom⁷. Centralna izborna komisija je pravno lice,

⁶ ECPRD zahtjev br. 4035, *Status of members of the national electoral management bodies*, 15. mart 2019.

⁷ Članovi 46-58 Izbornog zakonika, dostupnog na engleskom jeziku na sljedećem linku: <https://www.cik.bg/en/laws> (15.10.2019)

kao i primarna budžetska potrošačka jedinica, sa sjedištem u Sofiji. Komisija upravlja svim izbornim procesima, uključujući i nacionalne i lokalne referendume.

Status i ovlašćenja Centralne izborne komisije definisani su Izbornim zakonikom, kao i Zakonom o direktnom učešću državljana u državnim organima i organima lokalne samouprave⁸, te povezanim normativnim aktima. Organizacija aktivnosti Komisije, kao i struktura i funkcije njene administracije detaljnije se uređuju propisima koje usvaja sama Komisija, i objavljuju se u „Državnom vjesniku“.

Centralna izborna komisija sastoji se od 18 članova, uključujući predsjednika, potpredsjednike i sekretare, nominovane od strane parlamentarnih partija i koalicija, kao i jednog člana kojeg predlažu partije i koalicije koje imaju predstavnike u Evropskom parlamentu, ali ne i u Parlamentu Bugarske.

Članovi Komisije se biraju, odnosno imenuju, u skladu sa javnom procedurom. U skladu sa članom 93 Pravila o organizaciji i aktivnostima Parlamenta Bugarske, Parlament usvaja proceduralna pravila koja se tiču uslova i same procedure za predlaganje kandidata, predstavljanja i objavljivanja dokumenata sa saslušanja kandidata u nadležnom odboru, kao i procedure njihovog izbora u Parlamentu.

Nakon javne procedure koja uključuje saslušanje kandidata od strane nadležnog parlamentarnog odbora, predsjednika, potpredsjednika i sekretara Centralne izborne komisije imenuje **Parlament**, na osnovu predloga partija i koalicija koje imaju parlamentarni status. Predsjednik, potpredsjednici i sekretar Komisije ne smiju biti nominovani od strane istog poslaničkog kluba, ili poslanika koji pripadaju istom klubu. Preostale članove Komisije imenuje **predsjednik Bugarske**, na osnovu predloga parlamentarnih partija i koalicija, kao i partija koje imaju poslanike u Evropskom parlamentu ali nemaju parlamentarni status na nacionalnom nivou, vodeći računa o omjeru između parlamentarnih partija i o koalicija, kao i o uslovu da predstavnici jedne partije ili koalicije ne smiju imati većinu u Komisiji. Bugarske nevladine organizacije mogu predlagati kandidate za članove Komisije, ali isključivo posredno, odnosno preko poslanika ili poslaničkih klubova.

Mandat članova Komisije iznosi pet godina. Izbor, odnosno imenovanje novih članova Komisije vrši se najranije tri mjeseca prije, odnosno najkasnije mjesec dana nakon isteka mandata prethodnog saziva Komisije. Članovi Komisije uživaju sva prava zaposlenih, sa izuzetkom onih koja su nekompatibilna ili kontradiktorna sa njihovim pravnim statusom u skladu sa Poslovníkom Komisije. U skladu sa odredbama Izbornog zakonika, predsjednik Centralne izborne komisije prima mjesečnu naknadu u iznosu jednakom mjesečnoj zaradi ministra. Naknada zamjenika predsjednika i sekretara iznosi 90% naknade predsjednika, dok članovi imaju pravo na zaradu u iznosu od 85% naknade predsjednika Komisije.

⁸ Закон за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление, dostupan na engleskom jeziku na sljedećem linku: https://www.legislationline.org/download/id/7657/file/Bulgaria_Act_direct_participation_state_local_government_2009_am2015_en.pdf (15.10.2019)

U skladu sa odredbama Izbornog zakonika, podršku aktivnostima Komisije pruža stručna služba, organizovana u **Direktorat za administraciju**, koji je podijeljen u sljedeće jedinice: Pravna služba, Finansijsko računovodstvo i poslovne aktivnosti, Administrativne usluge, te Odnosi sa javnošću, međunarodni odnosi, obuke i protokol. Službi pripadaju i finansijski kontrolor i asistent predsjednika, koji su direktno hijerarhijski odgovorni predsjedniku Komisije. Stručnom službom upravlja direktor Direktorata za administraciju, koji organizuje, koordinira i kontroliše rad stručne službe, i izvještava predsjednika Komisije o aktivnostima službe. Direktora Direktorata za administraciju odlukom imenuje i razrješava Komisija. Pored dužnosti definisanih Poslovnikom, stručna služba obavlja i druge poslove delegirane od strane Komisije, odnosno njenog predsjednika ili člana, ili neposrednog rukovodioca.

Češka

Državna izborna komisija u Češkoj predstavlja stalni izborni organ, koji sačinjavaju predsjednik i devet članova. Predsjednik Državne izborne komisije je **ministar unutrašnjih poslova**, dok ostale članove Komisije, kao i njihove zamjenike, imenuje i razrješava Vlada, na predlog ministra unutrašnjih poslova. Pored predsjednika, članstvo Državne izborne komisije sačinjava po jedan predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova, Češke kancelarije za statistiku, Ministarstva finansija, Ministarstva vanjskih poslova, Ministarstva pravde, Ministarstva zdravlja, Ministarstva za rad i socijalna pitanja, kao i kancelarije predsjednika Republike. Po pravilu, za članove Komisije imenuju se visoko rangirani funkcioneri navedenih državnih institucija. Članovi Komisije za svoj rad ne primaju nikakvu posebnu naknadu ili finansijsku kompenzaciju.

Državna izborna komisija ima svoj sekretarijat, koji se sastoji od 15-20 službenika zaposlenih u Ministarstvu unutrašnjih poslova, čiji je status definisan Zakonom o državnim službenicima, ili Radnim zakonikom, u zavisnosti od radnog mjesta.⁹

Komisija vrši svoje poslove u skladu sa Poslovnikom o radu Državne izborne komisije, koji je utvrđen Uredbom Ministarstva unutrašnjih poslova br. 152/2000.¹⁰

Estonija

U Estoniji je za izbore na nacionalnom i lokalnom nivou nadležan isti državni organ – **Nacionalni izborni komitet**, čiji su pravni status i nadležnosti utvrđeni Zakonom o parlamentarnim izborima¹¹. U skladu sa Zakonom, mandat Nacionalnog izbornog komiteta traje četiri godine, dok njegovi članovi svoje funkcije obavljaju nepristrasno i nezavisno.

Nacionalni izborni komitet čine sljedeći članovi:

- sudija prvostepenog suda, imenovan od strane glavnog sudije Vrhovnog suda;
- sudija apelacionog suda, imenovan od strane glavnog sudije Vrhovnog suda;

⁹ ECPRD zahtjev br. 4035, *Status of members of the national electoral management bodies*, 15. mart 2019.

¹⁰ *Státní volební komise*,

<https://www.mvcr.cz/sluzba/docDetail.aspx?docid=24303&docType=ART&chnum=2> (16.10.2019)

¹¹ *Riigikogu Election Act*, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/502012019007/consolide> (16.10.2019)

- savjetnik kancelara pravde (eng. *Chancellor of Justice* - nezavisni supervizor osnovnih ustavnih principa i zaštitnik prava građana), imenovan od strane kancelara pravde;
- predstavnik Državne revizorske kancelarije, imenovan od strane generalnog revizora;
- državni tužilac, imenovan od strane Vrhovnog državnog tužioca;
- funkcioner Vlade, imenovan od strane državnog sekretara;
- revizor informacionih sistema, imenovan od strane upravnog odbora Borda revizora.

Predsjednika i potpredsjednika Nacionalnog izbornog komiteta bira Komitet iz redova svojih članova na svojoj prvoj sjednici. Prvu sjednicu Komiteta saziva predsjednik ili potpredsjednik prethodnog saziva, najkasnije sedam dana nakon početka novog saziva tog državnog organa. Istovremeno sa članovima Komiteta, na isti način se imenuju i njihovi zamjenici.

Članovi Komiteta svoje funkcije obavljaju paralelno sa svojim redovnim poslovima, ali za svoje članstvo u Komitetu primaju posebnu novčanu naknadu, koja se obračunava u odnosu na ukupan broj radnih sati, a jednaka je desetostrukom iznosu minimalne zarade u zemlji, koja se utvrđuje uredbom Vlade, a za 2019. godinu iznosila je 3,21 eura na sat.¹²

Nacionalni izborni komitet ima i svoju administrativnu službu, u vidu **Državne izborne kancelarije**, koja je tehnički podređena službi **Parlamenta Estonije**. Radom ove kancelarije rukovodi šef, koga imenuje generalni sekretar estonskog Parlamenta.

Finska

U Finskoj ne postoji izborna komisija na državnom nivou, već njene nadležnosti vrši **Ministarstvo pravde**, koje predstavlja najvišu instancu u izbornim pitanjima, i vrši koordinacionu ulogu u toj oblasti. Takođe, postoji 13 **izbornih komisija** u isto toliko izbornih jedinica, koje imenuje **Državna regionalna administrativna agencija** (*Regional State Administrative Agency*), dok ulogu u izbornom procesu imaju i opštinske vlasti, odnosno „centralni opštinski izborni odbori“ koje imenuju skupštine opština.

Kada su u pitanju navedene izborne komisije, Zakonom o izborima br. 714/1998 ustanovljeno je da Državna regionalna administrativna agencija imenuje njihove članove za svaku izbornu jedinicu uoči svakih parlamentarnih izbora, čiji mandat traje do imenovanja novog saziva.

Ove izborne komisije čine predsjednik, zamjenik predsjednika i tri člana, kao i četiri zamjenika. U sastavu komisije trebalo bi da, u mjeri u kojoj je to moguće, budu zastupljene registrovane političke stranke koje su učestvovala na prethodnim izborima u datoj izornoj jedinici.

Izborne komisije imenuju članove stručne službe koji im pomažu u obavljanju poslova iz njihove nadležnosti, dok radom tih službi rukovode sekretari.

¹² ECPRD zahtjev br. 4035, *Status of members of the national electoral management bodies*, 15. mart 2019.

Ministarstvo pravde utvrđuje naknadu za rad predsjednika, članova i sekretara izbornih komisija, u skladu sa vremenom provedenim na tom radnom mjestu, dok predsjednici pored toga imaju pravo i na fiksni iznos koji takođe utvrđuje Ministarstvo. Naknade za rad drugih članova službe utvrđuju same izborne komisije.¹³

Grčka

U Grčkoj postoji više izbornih organa na različitim nivoima. Poslove izborne komisije na osnovnom nivou vrši birački odbor, koji je prisutan na svakom biračkom mjestu, i sastoji se od predstavnika sudske vlasti koji je ujedno njegov predsjednik, kao i četiri člana koji imaju i svoje zamjenike.

Visoka izborna komisija u ovoj zemlji funkcioniše u okviru **Ministarstva unutrašnjih poslova**, i sastoji se od pet članova: predsjednika Vrhovnog suda (predsjednik komisije), dvoje sudija Vrhovnog suda, rukovodioca Direktorata za izbore Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i direktora centralne službe Ministarstva unutrašnjih poslova. U skladu sa članom 101 Izbornog zakona, ministar unutrašnjih poslova može imenovati najviše pet zaposlenih u centralnoj službi Ministarstva zaduženih da pružaju podršku u radu Visoke izborne komisije u formi njenog sekretarijata.

Predsjednik Visoke izborne komisije, kao i njeni članovi iz redova sudija, primaju novčanu naknadu koja se utvrđuje zajedničkom odlukom ministra unutrašnjih poslova i ministra finansija. Predstavnicima sudskih vlasti koji vrše funkciju predsjednika biračkih odbora takođe imaju pravo na naknadu, koja se utvrđuje ministarskom odlukom za svake izbore, dok takođe mogu ostvariti pravo na refundaciju putnih troškova, ukoliko su raspoređeni na biračko mjesto koje je udaljeno od njihovog mjesta prebivališta.

Takođe, u Grčkoj postoji i **Međupartijski izborni komitet**, koji se uspostavlja odlukom Ministarstva unutrašnjih poslova tri dana nakon dana raspisivanja izbora, i čine ga predstavnici Ministarstva, predstavnici svih partija i koalicija koje imaju poslanike u prethodnom sazivu parlamenta, kao i predstavnici svih izbornih listi koje su podnijele liste kandidata u preko 70% izbornih jedinica. Osnovni zadatak ovog komiteta je podnošenje predloga za pravilnu implementaciju izbornog zakonodavstva.¹⁴

Holandija

U Holandiji, **Izorno vijeće** (*Kiesraad*), kao centralno izorno tijelo, predstavlja stalnu državnu instituciju sa sopstvenim budžetom i djeluje kao savjetodavno tijelo i centar za informisanje o izborima.

Izorno vijeće ima nadležnost centralnog izbornog tijela tokom parlamentarnih izbora i izbora za Evropski parlament. U tom smislu, pojedine nadležnosti Izbornog vijeća odnose se na registraciju naziva političkih partija, evaluaciju i numerisanje podnesenih lista kandidata, utvrđivanje konačnih rezultata izbora i slično.

Izorno vijeće sastoji se od sedam članova koji se imenuju kraljevskim dekretom na period od četiri godine i mogu biti imenovani dva puta. Prilikom vršenja mandata, Izorno

¹³ *Ibid.*

¹⁴ *Ibid.*

vijeće dobija podršku sekretarijata sastavljenog od 17 zaposlenih¹⁵ na čijem čelu se nalazi direktor. Državne službenike u sekretarijatu zapošljava Ministarstvo unutrašnjih poslova i odnosa Kraljevine, iako su službenici u skladu sa propisom koji uređuje okvir za funkcionisanje savjetodavnih tijela odgovorni samo Izbornom vijeću.

Hrvatska

U Hrvatskoj, državni organi zaduženi za sprovođenje izbora su Državna izborna komisija (*Državno izborna povjerenstvo*), izborne komisije izbornih jedinica, opštinske i gradske izborne komisije, kao i birački odbori.

Državna izborna komisija je stalni, nezavisni državni organ koji vrši aktivnosti u skladu sa Zakonom o Državnom izbornom povjerenstvu Republike Hrvatske¹⁶, kao i drugim zakonima kojima se reguliše izborna zakonodavstvo na svim nivoima.

Državnu izbornu komisiju čine predsjednik i četiri potpredsjednika, kao i četiri člana. **Predsjednik Vrhovnog suda** po položaju je predsjednik Državne izborne komisije. Dva potpredsjednika Komisije biraju se na opštoj sjednici Vrhovnog suda, iz redova sudija tog suda, a na predlog predsjednika Vrhovnog suda. Potpredsjednike koji se ne biraju iz redova sudija, kao i članove Komisije, biraju glasanjem poslanici Hrvatskog sabora na period od osam godina. Po jednog potpredsjednika i dva člana predlažu vladajuće, odnosno opozicione političke partije ili koalicije, u skladu sa partijskom strukturom Sabora u vrijeme održavanja izbora. Svi članovi Komisije imaju status državnih funkcionera. Način rada i odlučivanja Komisije uređuje se, koji se usvaja na sjednici komisije većinom glasova svih članova, i objavljuje u „Narodnim novinama“.

Komisija ima stručnu službu koja se osniva za obavljanje stručnih poslova iz djelokruga tog organa, kao i administrativnih i tehničkih poslova čije obavljanje omogućava redovno i nesmetano djelovanje Komisije. Pravilnikom o unutrašnjem ustrojstvu stručne službe uređuju se ustrojstvo i način rada stručne službe, radna mjesta i opis poslova, tačan broj službenika i namještenika, kao i stručni i drugi uslovi potrebni za raspoređivanje na radna mjesta. Na zaposlene u stručnoj službi primjenjuju se propisi koji se odnose na državne službenike i namještenike.

Sekretar Komisije rukovodi stručnom službom, usmjerava i usklađuje rad stručne službe i odgovara Komisiji za njen rad. Sekretara bira Komisija većinom glasova svih članova putem javnog konkursa u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje prijem državnih službenika u državnu službu. U odnosu na stručnu službu sekretar ima položaj rukovodioca organa državne uprave. Komisija može odlučiti da sekretar ima zamjenika koji se bira na isti način i pod istim uslovima. Sekretar Komisije i njegov zamjenik ne smiju biti članovi bilo koje političke partije.¹⁷

¹⁵ Podatak o broju zaposlenih u sekretarijatu Izbornog vijeća odnosi se na kraj 2018. godine.

¹⁶ Zakon o Državnom izbornom povjerenstvu Republike Hrvatske, „Narodne novine“ br. 44/06 i 19/07, <https://www.zakon.hr/z/354/Zakon-o-dr%C5%BEavnom-izbornom-povjerenstvu> (15.10.2019)

¹⁷ *Ibid.*

Letonija

Centralna izborna komisija Letonije predstavlja stalnu državnu instituciju. U skladu sa Zakonom o centralnoj izbornoj komisiji, **Parlament Letonije** (*Saeima*) najkasnije šest mjeseci nakon konstituisanja novog saziva uspostavlja Centralnu izbornu komisiju kao stalnu državnu instituciju nadležnu za pripremu i sprovođenje parlamentarnih izbora, izbora za Evropski parlament, lokalnih izbora i državnog referenduma i iniciranje zakonodavstva. Centralna izborna komisija ima status pravnog lica, a za obezbjeđivanje vršenja organizacionih i tehničkih poslova Komisije zadužen je sekretarijat. U suštini, funkcionisanje Centralne izborne komisije uređeno je Zakonom o centralnoj izbornoj komisiji¹⁸, a dijelom i odredbama zakona koji uređuju izborna pitanja.

Mandat Centralne izborne komisije traje četiri godine, pri čemu ne postoje ograničenja u pogledu mandata članova Komisije. Centralna izborna komisija sastoji se od devet članova. Predsjednika i sedam članova bira Parlament, dok jednog člana imenuje Vrhovni sud iz redova sudija. Na prvoj sjednici, Centralna izborna komisija bira tajnim glasanjem potpredsjednika i sekretara iz reda svojih članova

Iako Parlament bira članove i predsjednika Centralne izborne komisije, njihove pozicije nijesu političke, već administrativne. Predsjednik, potpredsjednik i sekretar Centralne izborne komisije su javni funkcioneri. Stoga im se, kao javnim funkcionerima, zabranjuju komercijalne aktivnosti, te ostvarivanje prihoda koji proizlazi iz vršenja više od jedne funkcije. Ostali članovi nijesu javni funkcioneri u smislu značenja odredaba Zakona o sprečavanju konflikta interesa u aktivnostima javnih funkcionera.

Predsjednik, potpredsjednik i sekretar Centralne izborne komisije imaju stalnu funkciju u Komisiji, dok ostali članovi mogu obavljati dužnosti u Centralnoj izbornoj komisiji uz druge poslove koje primarno obavljaju. Prema Zakonu o Centralnoj izbornoj komisiji, članovi izborne komisije izuzeti su od vršenja dužnosti na prethodnom radnom mjestu tokom mandata Centralne izborne komisije, pri čemu zadržavaju svoju poziciju (radno mjesto) dok obavljaju dužnosti u Komisiji.

Zarada članova i zaposlenih u Centralnoj izbornoj komisiji (mjesečna plata, bonus i slično) utvrđuje se u skladu sa odredbama Zakona o zaradama službenika i namještenika u institucijama državne i lokalne uprave.

Bruto mjesečna zarada predsjednika Centralne izborne komisije u 2019. godini iznosila je 3.074 eura, a potpredsjednika i sekretara 2.611 eura. Članovima izborne komisije zarada se obračunava prema broju sati, odnosno vremenu provedenom u pripremi i učešću na sastancima Centralne izborne komisije budući da pozicije članova nijesu stalne. Ukoliko u toku jednog mjeseca nije bilo sastanaka Komisije ili ukoliko član nije prisustvovao sastanku, u tom slučaju član ne prima naknadu za odnosni period.

¹⁸ *Law on the Central Election Commission, Unofficial translation, Modified by amendments adopted on 5 December 1996, 14 May 1998, 2 November 2000, 13 June 2002, 12 February 2004, 6 April 2006, 15 May 2008, 17 July 2008, 12 December 2008, 1 December 2009 and 6 May 2010, [https://www.cvk.lv/upload file/anglu/CEC_Law_2010.pdf](https://www.cvk.lv/upload/file/anglu/CEC_Law_2010.pdf) (17.10.2019)*

Mađarska

U Mađarskoj postoje različiti stalni i nezavisni organi za upravljanje izborima na različitim nivoima. Izborne komisije predstavljaju nezavisne državne organe u službi birača, koje funkcionišu u skladu sa zakonom, a primarni su im zadaci utvrđivanje rezultata izbora, obezbjeđivanje pravičnosti i zakonitosti izbora, te obezbjeđivanje nepristrasnosti u izbornom procesu. Sljedeći državni organi vrše funkciju izbornih komisija: Državna izborna komisija, teritorijalne izborne komisije, parlamentarne izborne komisije jednomandatnih izbornih jedinica, lokalne izborne komisije, kao i birački odbori na biračkim mjestima.

Državna izborna komisija ima najmanje sedam članova i tri zamjenska člana, koje imenuje Parlament na period od devet godina, na predlog predsjednika države, u roku od 90 dana nakon isteka mandata njenog prethodnog saziva. Za izbor članova i zamjenskih članova Državne izborne komisije potrebna je podrška dvotrećinske većine poslanika. Ukoliko nakon dva kruga glasanja članovi ne budu izabrani, izbor članova i zamjenskih članova vrši se prostom većinom prisutnih poslanika. Predsjednik države može predložiti nove kandidate u drugom i svakom narednom krugu glasanja.

Članovi izbornih komisija imaju pravo na zaradu koja je utvrđena zakonom. Mjesečna naknada za njihov rad jednaka je desetstrukom iznosu osnovne zarade državnih službenika, dok je mjesečna zarada predsjednika jednaka petnaeststrukom iznosu osnovne zarade državnih službenika.

U Mađarskoj postoji i **Državna izborna kancelarija**, koja je autonomna Vladina agencija zakonom zadužena za vršenje centralnih zadataka povezanih sa pripremom i održavanjem izbora. Ova kancelarija pruža nepristrasne informacije glasačima, kandidatima i izbornim listama, pomaže aktivnosti Državne izborne komisije, obezbjeđuje materijalne i tehničke uslove za sprovođenje izbora, i rukovodi radom izbornih kancelarija na nivou teritorija i jedinica lokalne samouprave. Izborne kancelarije takođe postoje i na nižim nivoima: postoje i teritorijalne izborne kancelarije, parlamentarne izborne kancelarije jednomandatnih izbornih jedinica, lokalne izborne kancelarije, kao i izborne kancelarije u stranim predstavništvima.

Predsjednika Državne izborne kancelarije imenuje predsjednik države, na predlog predsjednika Vlade. Funkciju predsjednika Kancelarije ne mogu vršiti osobe koje su prethodno vršile funkciju predsjednika države, člana Vlade, državnog sekretara, gradonačelnika, ili su bili funkcioneri ili zaposleni u političkim partijama. Predsjednik Kancelarije ne smije biti član političke partije, biti politički aktivan, ili obavljati bilo koju drugu funkciju na državnom ili lokalnom nivou.

Predsjednik Državne izborne kancelarije ima pravo na zaradu u iznosu jednakom zaradi državnih sekretara. U Kancelariji mogu biti zaposlena i najviše tri zamjenika, koje imenuje predsjednik na neodređeno vrijeme. Zamjenici predsjednika smatraju se državnim službenicima, a imaju pravo na zaradu u rang sa državnim sekretarima. Državni

službenici i javni funkcioneri zaposleni u Kancelariji imaju pravo na zaradu koju utvrđuje resorni ministar.¹⁹

Njemačka

U Njemačkoj poslove upravljanja parlamentarnim izborima, kao i izborima za Evropski parlament, vrši **savezni izborni zvaničnik** (njem. *Wahlleiter*; eng. *Federal Returning Officer*). Saveznog izbornog zvaničnika, kao i njegovog zamjenika, imenuje **Ministarstvo unutrašnjih poslova** na neodređeni vremenski period. Tradicionalno se na ovu poziciju imenuje predsjednik Savezne kancelarije za statistiku, koji je državni službenik. U vršenju svojih dužnosti izborni zvaničnik ograničen je isključivo zakonom. Dužnosti saveznog izbornog zvaničnika u vezi sa izborima za Bundestag uređena su Saveznim izbornim zakonom (*Bundeswahlgesetz*) i Saveznim izbornim zakonikom (*Bundeswahlordnung*), dok se u slučaju izbora za Evropski parlament primjenjuju odredbe Zakona o evropskim izborima (*Europawahlgesetz*), kao i Pravila za evropske izbore (*Europawahlordnung*).

Podršku u radu saveznom izbornom zvaničniku obezbjeđuje specijalizovana jedinica službe, tj. Kancelarija saveznog izbornog zvaničnika. Sam zvaničnik, njegov zamjenik, kao i službenici zaposleni u Kancelariji, su istovremeno zaposleni u Saveznoj kancelariji za statistiku, i na njih se primjenjuju zakonske odredbe kojima se uređuje položaj državnih službenika.²⁰

Poljska

U Poljskoj, **Državna izborna komisija**, u skladu sa Izbornim zakonikom²¹ predstavlja vrhovni stalni državni organ nadležan za pitanja u vezi sa sprovođenjem izbora i referenduma. Članove Državne izborne komisije imenuje predsjednik države odlukom, a njen sastav čine:

- jedan sudija Ustavnog suda kojeg bira predsjednik Ustavnog suda,
- jedan sudija Vrhovnog upravnog suda koje bira prvi predsjednik Vrhovnog upravnog suda, i
- sedam osoba koje ispunjavaju stručne uslove za vršenje posla sudije, koje imenuje Parlament (kandidate za članove Državne izborne komisije koje imenuje Parlament predlažu poslanički klubovi [klub može predložiti maksimalno tri kandidata], pri čemu broj tih članova mora proporcionalno odražavati zastupljenost poslaničkih klubova u Sejmu).

Dva člana Državne izborne komisije koja su iz redova sudija Ustavnog suda i sudija Vrhovnog upravnog suda imenuju se na period od devet godina, dok mandat tzv. parlamentarnih članova (odnosno onih članova Državne izborne komisije koje bira Sejm) odgovara dužini saziva Sejma i ističe, u skladu sa zakonom, nakon 150 dana od dana izbora za Sejm.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *Ibid.*

²¹ The Act of January 5, 2011 *Election Code* (Chapter 2)

https://pkw.gov.pl/pliki/1550151251_kodeks_wyborczy_-_2019_02_14.pdf (20.10.2019)

Podršku u radu Državnoj izbornoj komisiji pruža izvršni organ **Državna izborna kancelarija** koja je zadužena za organizaciono i administrativno upravljanje, kao i finansijske i tehničke poslove u vezi sa pripremom i sprovođenjem izbora i referenduma u skladu sa Izbornim zakonikom i ostalim propisima. Državnom izbornom kancelarijom upravlja rukovodilac kojeg Državna izborna komisija bira između tri kandidata koja predlaže ministar unutrašnjih poslova.

Članovi Državne izborne komisije obavljaju svoju funkciju kao javni funkcioneri i istovremeno mogu vršiti druge funkcije (na primjer, sudijsku funkciju).

U pogledu zarade, Izborni zakonik predviđa da članovi Državne izborne komisije imaju pravo na mjesečnu zaradu koja se izračunava množenjem osnovnog iznosa²² koji se koristi za utvrđivanje plata lica koja obavljaju izvršne državne funkcije sa navedenim koeficijentima:

1. 3,5 – predsjednik Državne izborne komisije,
2. 3,2 – potpredsjednik Državne izborne komisije,
3. 3,0 – sekretar Državne izborne komisije.

Navedeni iznosi mjesečne zarade isplaćuju se bez obzira na platu koju pojedini članovi dobijaju za, na primjer, obavljanje sudijske funkcije.²³

Portugal

Centralno tijelo za sprovođenje izbora u Portugalu je **Državna izborna komisija**, koja funkcionira kao nezavisna stalna državna institucija i odgovorna je Parlamentu. U nadležnosti Državne izborne komisije spada sprovođenje i praćenje registracije birača i svih izbornih aktivnosti u kontekstu izbora za parlament, autonomne regione, lokalnu upravu, Evropski parlament, te državnih referenduma. Državna izborna komisija, između ostalog, obezbjeđuje informisanje građana o izbornim aktima, jednak tretman građana u izbornim aktivnostima, kao i jednake mogućnosti za aktivnosti i marketing svih izbornih kandidata.

Funkcionisanje, sastav i nadležnosti Državne izborne komisije uređeni su Zakonom br. 71/78 o Državnoj izbornoj komisiji²⁴. Državnu izbornu komisiju čine: sudija Vrhovnog suda kojeg imenuje Vrhovni sudski savjet, koji obavlja funkciju predsjednika Državne izborne komisije, građani sa priznatim profesionalnim i moralnim statusom koje imenuje Parlament na predlog parlamentarnih klubova (svaki klub predlaže po jednog kandidata), i tri eksperta koje imenuju ministarstva nadležna za unutrašnje poslove, vanjske poslove i medije. Osim toga, Državna izborna komisija može imenovati delegate ukoliko to smatra

²² Osnovni iznos je približno 420 eura.

²³ ECPRD, *ibid.*

²⁴ Lei n.º 71/78 da Comissão Nacional de Eleições, <http://www.cne.pt/content/lei-da-comissao-nacional-de-eleicoes> (19.10.2019)

neophodnim, pri čemu se obično imenuju delegate za autonomne regione (Azori i Madeira).

Mandat Državne izborne komisije odgovara mandatu Parlamenta i traje četiri godine. Članovi Državne izborne komisije imaju status javnih funkcionera. Kada je u pitanju sekretarijat, Državna izborna komisija ima 12 zaposlenih koji su raspoređeni u nekoliko odjeljenja poput pravne službe, kancelarije za dokumentaciju i biblioteku, službe za informacione tehnologije, te računovodstva. Na čelu ovih službi nalaze se koordinatori.

Članovi Državne izborne komisije obavljaju svoju funkciju pored ostalih funkcija koje obavljaju, dok sekretarijat svoje poslove vrši puno radno vrijeme. Sistem za obračun zarada članovima Državne izborne komisije, u skladu sa propisima, zasnovan je na radnim satima provedenom na tim poslovima, konkretno na osnovu održanih sastanaka.

Rumunija

Stalno izborno tijelo Rumunije je autonomna administrativna institucija sa statusom pravnom lica i opštim nadležnostima u oblasti izbornih pitanja koji ima za cilj da obezbijedi organizaciju i sprovođenje izbora i referendumu, kao i u oblasti finansiranja političkih partija i izbornih kampanja u skladu da principima Ustava, zakona i međunarodnih i evropskih standarda u toj oblasti. Način funkcionisanja i organizacija Stalnog izbornog organa uređeni su je Zakonom o izborima za Predstavnički dom i Senat i organizaciji i funkcionisanju Stalnog izbornog organa.²⁵ Tokom perioda organizovanja izbora formira se **Centralni izborni biro** koji čine pet sudija Vrhovnog kasacionog suda i Suda pravde, predsjednik i potpredsjednici Stalnog izbornog tijela, kao i najviše 12 predstavnika političkih partija i lista kandidata, kao i predstavnik kojeg imenuje parlamentarna grupa nacionalnih manjina u Predstavničkom domu.

U skladu sa Zakonom o izborima za Predstavnički dom i Senat, na čelu Stalnog izbornog tijela nalazi se predsjednik, koji je u rangu ministra, a u radu mu pomažu dva potpredsjednika koja su u rangu državnih sekretara. Predsjednik se imenuje u skladu sa odlukom usvojenom na zajedničkoj sjednici Predstavničkog doma i Senata, na predlog parlamentarnih grupa, iz reda kandidata sa iskustvom u oblasti prava ili administracije. Kandidat koji dobije većinu glasova poslanika i senatora imenuje se za predsjednika. Jednog potpredsjednika imenuje predsjednik države, drugog predsjednik Vlade. Mandat predsjednika i potpredsjednika je osam godina i može biti obnovljen jednom. Stalni izborni organ ima generalnog sekretara kojeg imenuje premijer na osnovu konkursa, u skladu sa zakonom.

²⁵ Law no. 208/2015 of 20 July 2015 on the election of the Senate and the Chamber of Deputies, as well as on the organization and functioning of the Permanent Electoral Authority
<http://www.roaep.ro/prezentare/wp-content/uploads/2017/09/LEGE-Nr-208-2015.pdf> (19.10.2019)

Slovenija

U Sloveniji, **Nacionalna izborna komisija**, kao vrhovno tijelo za sprovođenje izbora funkcionira i vrši svoje nadležnosti u skladu sa Zakonom o izborima za Državni zbor²⁶. Shodno tome, Nacionalnu izbornu komisiju imenuje Državni zbor (donji dom Parlamenta Slovenije), a čine je predsjednik i pet članova i njihovi zamjenici. Za predsjednika i njegovog zamjenika imenuju se **sudije Vrhovnog suda**. Dva člana i njihova dva zamjenika biraju se iz redova pravnih stručnjaka. Tri člana i njihova tri zamjenika imenuju se na predlog poslaničkih grupa, uzimajući u obzir srazmjernu zastupljenost političkih partija.

Prije isteka mandata na koji su imenovani, Državni zbor može razriješiti predsjednika, zamjenika predsjednika, člana ili zamjenika člana, ukoliko je to sam zatražio, ukoliko je izgubio pravo glasa ili ukoliko je prestao da obavlja sudijsku funkciju. Državni zbor može, prije isteka mandata na koji je imenovan, razriješiti člana ili njegovog zamjenika zbog nesavjesnog obavljanja funkcije. Razrješenje iz razloga nesavjesnog obavljanja funkcije može predložiti poslanička grupa koja predložila Državnom zboru imenovanje toga člana ili zamjenika. Na odluku Državnog zbora o razrješenju nema prava žalbe. Nacionalna izborna komisija detaljnije može urediti svoje funkcionisanje poslovnikom.

Članovi izbornih tijela u Sloveniji u obavezi su da svoju funkciju obavljaju savjesno, odgovorno te da djeluju isključivo na osnovu zakona i propisa, bez obzira na bilo koja druga uputstva. Osim toga, članovi izbornih tijela imaju pravo na odgovarajuću naknadu za svoj rad u izbornom tijelu. Visinu naknade za rad ili naknade troškova članova izbornih tijela, sekretara i drugih lica koja obavljaju izborne dužnosti utvrđuje Državna izborna komisija u dogovoru sa ministarstvom nadležnim za finansije. Za članove Državne izborne komisije visina naknade utvrđuje se za svaki započeti mjesec vršenja aktivnosti u vezi sa izborima na osnovu osnovne plate predsjednika Ustavnog suda, odnosno za predsjednika Državne izborne komisije i njegovog zamjenika do jedne četvrtine osnovne plate predsjednika Ustavnog suda, a za ostale članove izbornih tijela do jedne šestine osnovne plate predsjednika Ustavnog suda. Državna izborna komisija utvrđuje visinu naknade u zavisnosti od prisustva sjednicama i učešća u drugim aktivnostima. U vrijeme kada nema izbornih aktivnosti, predsjednik Nacionalne izborne komisije prima naknadu u iznosu od 10% osnovne plate predsjednika Ustavnog suda, a njegov zamjenik naknadu u visini od 5% od osnovne plate predsjednika Ustavnog suda.²⁷

Srbija

U skladu sa Zakonom o izboru narodnih poslanika²⁸, **Republičku izbornu komisiju** u stalnom sastavu čine: predsjednik, 16 članova, predstavnik republičke organizacije

²⁶ Zakon o volitvah v državni zbor (Uradni list RS, št. [109/06](#) – uradno prečišćeno besedilo, [54/07](#) – odl. US in [23/17](#)) <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO185> (15.10.2019)

²⁷ Član 26 Zakona.

²⁸ Zakon o izboru narodnih poslanika ("Sl. glasnik RS", br. 35/2000, 57/2003 - odluka USRS, 72/2003 - dr. zakon, 75/2003 - ispr. dr. zakona, 18/2004, 101/2005 - dr. zakon, 85/2005 - dr. zakon, 28/2011 - odluka US, 36/2011 i 104/2009 - dr. Zakon)

nadležne za poslove statistike i sekretar. Predsjednika i članove Komisije imenuje Narodna skupština, na četiri godine, na predlog poslaničkih grupa u Narodnoj skupštini. Sekretara Komisije, koji učestvuje u radu Komisije bez prava odlučivanja imenuje Narodna skupština iz reda stručnih radnika svoje službe.

Takođe, predstavnik republičke organizacije nadležne za poslove statistike učestvuje u radu Komisije bez prava odlučivanja. Predsjednik, članovi i sekretar Komisije imaju zamjenike kojima pripadaju prava i odgovornosti kao i članovima koje zamjenjuju. Odredbama Zakona o izboru narodnih poslanika predviđeno je da predsjednik, članovi, sekretar i njihovi zamjenici moraju biti diplomirani pravnici. Osim toga, Zakon predviđa da članovi i zamjenici članova Komisije ne mogu biti lica koja su međusobno srodnici po pravoj liniji, bez obzira na stepen srodstva, u pobočnoj zaključno sa trećim stepenom srodstva, a u tazbinskom srodstvu zaključno sa drugim stepenom srodstva, kao ni bračni drugovi i lica koja su u međusobnom odnosu usvojioaca i usvojenika, odnosno staraoca i štićenika.

Članu, odnosno njegovom zamjeniku prestaje funkcija u Komisiji ukoliko prihvati kandidaturu za narodnog poslanika.

Prilikom sprovođenja izbora Republička izborna komisija funkcioniše u **proširenom** sastavu i čine je, osim predsjednika, članova, sekretara, njihovih zamjenika i predstavnika republičke organizacije nadležne za poslove statistike, i po jedan predstavnik podnosilaca izbornih lista, odnosno predlagača kandidata za predsjednika Republike. Komisija radi i odlučuje u proširenom sastavu od dana utvrđivanja lica koja postaju članovi Komisije u proširenom sastavu do momenta kada Komisija utvrdi i objavi rezultate izbora.

Radi proučavanja pojedinih pitanja iz svog djelokruga, izrade predloga akata, izvještaja i drugih dokumenata, kao i obavljanja pojedinih izbornih radnji, Komisija može da obrazuje radne grupe iz reda svojih članova. U rad radnih grupa mogu biti uključeni predstavnici državnih organa i organizacija, radi pružanja stručne pomoći. Odlukom o obrazovanju radne grupe utvrđuju se njen sastav i zadaci.

Uslove za rad Republičke izborne komisije, shodno Zakonu, obezbjeđuje **Narodna skupština** Republike Srbije. Komisija nema svoju službu, odnosno zaposlene, već joj stručnu i tehničku pomoć u obavljanju poslova iz njene nadležnosti pruža Služba Narodne skupštine, u skladu sa Zakonom o izboru narodnih poslanika i Odlukom o organizaciji i radu Službe Narodne skupštine.

U pogledu načina odlučivanja, prema Poslovniku²⁹, Komisija je kolegijalni organ, tako da nema starješinu organa, već sve odluke donosi većinom glasova svojih članova. Komisija radi u sjednicama koje saziva predsjednik Komisije, na svoju inicijativu ili na predlog najmanje jedne trećine članova Komisije. Saziv za sjednicu Komisije sa predlogom dnevnog reda upućuje se članovima Komisije i njihovim zamjenicima po pravilu u

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_izboru_narodnih_poslanika.html# (15.10.2019)

²⁹ Poslovnik Republičke izborne komisije, „Službeni glasnik Republike Srbije“ br. 05/12

<http://www.rik.parlament.gov.rs/doc/dokumenta/podzakonska/komisija/1/Poslovnik%20-%20LAT.pdf> (15.10.2019)

pisanom obliku, a po potrebi sjednice se mogu sazivati i telefonom ili na drugi odgovarajući način.

Komisija radi i punovažno odlučuje ako sjednici prisustvuje većina njenih članova, odnosno njihovih zamjenika, a odluke donosi većinom glasova svih članova u stalnom, odnosno proširenom sastavu.

U principu, sistem plata zaposlenih u javnom sektoru, uključujući lica koja dužnost, odnosno poslove vrše na osnovu izbora, imenovanja ili postavljenja u državnom organu, organu autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave, a koja nemaju status državnih i drugih službenika, uređen je Zakonom o sistemu plata zaposlenih u javnom sektoru³⁰, koji se, između ostalog, primjenjuje i na Republičku izbornu komisiju. Osim toga, predsjednik, zamjenik predsjednika, članovi i zamjenici članova, sekretar i zamjenik sekretara Komisije ostvaruju pravo na naknadu troškova koji nastaju u vezi s njihovim radom u Komisiji shodno Uredbi o naknadi troškova i otpremnini državnih službenika i namještenika³¹, te u skladu sa Uredbom o naknadama i drugim primanjima izabranih i postavljenih lica u državnim organima³².

Švedska

U Švedskoj postoje tri nivoa organa za upravljanje izborima. Dakle, osim Državne izborne komisije postoje i izborne komisije na nivou okruga i opština. Državna izborna komisija nadležna je za planiranje i koordinaciju procesa sprovođenja izbora i referenduma, uključujući i zadatke koji se odnose na razvoj i održavanje informatičke podrške izornoj administraciji, pripremu biračkog spiska, glasačkih listića i drugog izbornog materijala, raspodjelu mandata između partija nakon izbora i slično.

Državna izborna komisija formirana je 2001. godine kao stalno tijelo u okviru Vlade Švedske i kao centralno izorno tijelo nezavisna je u pogledu odlučivanja. Način rada i organizacija Državne izborne komisije propisani su Zakonom o izborima.³³ Prema ovom Zakonu, Državna izborna komisija rukovodi cjelokupnim izbornim procesom, dok su izborni organi nižeg nivoa, odnosno okružne izborne komisije, odgovorne za izborne aktivnosti na nivou okruga, a opštinske izborne komisije za izborne aktivnosti na nivou opština.

Prema Uredbi o uputstvima za Državnu izbornu komisiju, Državnom izbornom komisijom upravlja **odbor** (*board*) koji se sastoji od predsjedavajućeg, četiri člana i tri zamjenika. Članove Odbora imenuje Vlada na period od četiri godine, u skladu sa odredbama Zakona

³⁰ Zakon o sistemu plata zaposlenih u javnom sektoru ("Sl. glasnik RS", br. 18/2016, 108/2016, 113/2017 i 95/2018),

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_sistemu_plata_zaposlenih_u_javnom_sektoru.html (15.10.2019)

³¹ Uredba o naknadi troškova i otpremnini državnih službenika i nameštenika („Službeni glasnik RS“, broj 98/07 - prečišćeni tekst, 84/14 i 84/15)

³² Uredba o naknadama i drugim primanjima izabranih i postavljenih lica u državnim organima („Službeni glasnik RS“, broj 44/08 - prečišćeni tekst i 78/12)

³³ The Elections Act (2005:837)

<https://www.government.se/49150c/contentassets/4e2fdee5a8e342e88289496d34701aec/the-elections-act-2005837> (22.10.2019)

o državnim organima.³⁴ U izvještaju Vlade koji je prethodio uspostavljanju Državne izborne komisije bilo je navedeno da odbor ovog tijela po pitanju sastava i strukture treba da obezbijedi široku političku i građansku podršku. Izuzev toga, ne postoje posebne smjernice niti pravila u pogledu imenovanja članova odbora Državne izborne komisije. Vlada odlučuje, od slučaja do slučaja, ko je primjeren da bude član, te stoga ne postoje formalna ograničenja. Međutim, u praksi je predsjedavajući odbora Državne izborne komisije gotovo uvijek **sudija**, dok su među članovima zastupljeni predstavnici vladinih tijela, akademske zajednice i privatnog sektora.³⁵ Državna izborna komisija, u skladu sa Uredbom o uputstvima za Državnu izbornu komisiju, ima **sekretarijat** sačinjen od sekretara i njegovog zamjenika. Švedska poreska uprava, nakon konsultacija sa Odborom, imenuje osobu zaposlenu u Poreskoj upravi na mjesto sekretara odbora i imenuje njegovog zamjenika.

Osim toga, u Švedskoj postoji i nezavisno stalno tijelo - **Odbor za reviziju izbora** (*Election Review Board*) nadležno za donošenje odluka u vezi sa žalbama, koje funkcioniše u okviru Parlamenta Švedske. Struktura i izbor članova Odbora za razmatranje izbora propisani su Ustavom Švedske. Odbor se sastoji od sedam članova koje imenuje Parlament nakon opštih izbora na period od četiri godine, shodno trajanju saziva Parlamenta. Predsjedavajući mora biti redovni sudija i ne može istovremeno obavljati funkciju poslanika. Ostalih šest članova predlažu političke partije, te stoga pripadaju partijama, ali ne moraju nepohodno biti poslanici.³⁶

Odluke u vezi sa izborima mogu se osporiti upućivanjem žalbe Odboru za reviziju izbora, uključujući odluke o utvrđivanju granica izbornih jedinica, odluke o registraciji imena partija i kandidata, kao i odluke kojima birački odbori potvrđuju rezultat izbora. Odbor za razmatranje izbora **može poništiti izbore i zatražiti njihovo ponovno sprovođenje**, kako na nivou određene izborne jedinice, tako na nivou države, ukoliko postoji pretpostavka da je na konačan ishod izbora uticala nepravilnost. Ukoliko je nepravilnosti moguće otkloniti preduzimanjem neke manje radnje, Odbor može naložiti organu koji donosi odluke da preduzme odgovarajuće mjere u cilju ispravke. Pravo na podnošenje žalbe imaju i političke partije i pojedinci, ukoliko smatraju da je Državna izborna komisija ili drugo tijelo pogrešno postupilo.

Funkcije članova Odbora Državne izborne komisije i članova Odbora za razmatranje izbora su honorarne. Članovi Odbora Državne izborne komisije sastaju se šest puta godišnje. Naknade za članove Odbora Državne izborne komisije regulisane su Uredbom o naknadama za obavljanje poslova u vladinim odborima, bordovima i savjetima. Shodno tome, Vlada odlučuje o naknadama predsjedavajućeg i potpredsjednika. Ostali članovi i njihovi zamjenici primaju naknadu po danu u kojem se održava sastanak i to u fiksnom iznosu od 142,45 eura za članove, a 68,85 eura za zamjenike. Naknada se isplaćuje samo osobi koja je prisutna na sastanku. Međutim, naknada se ne isplaćuje osobama koje su

³⁴ Central Election Authority of Sweden, <https://www.val.se/om-oss.html> (22.10.2019)

³⁵ ECPD, ibid.

³⁶ The Constitution of Sweden (*The Riksdag Act*, Ch. 13, Art. 13)

<https://www.riksdagen.se/globalassets/07.-dokument--lagar/the-constitution-of-sweden-160628.pdf>

zaposlene u Vladinom organu, dok se zamjeniku isplaćuje samo kada prisustvuje sastanku nakon posebnog obavještenja.

Što se tiče Odbora za reviziju izbora, naknada za članove propisana je Uredbom o smjernicama za Odbor za reviziju izbora. Odbor odlučuje o naknadama sekretara i ostalih službenika. Zakon o naknadama za obavljanje poslova u Parlamentu i njegovim tijelima detaljnije uređuje zarade predsjednika i članova Odbora, budući da je Odbor tijelo koje funkcionira u okviru Parlamenta.³⁷

³⁷ ECPRD, *ibid.*

IZVORI INFORMACIJA

ACE Electoral Knowledge Network – Types of Electoral Management Bodies, <http://aceproject.org/main/english/em/emb.htm>

Central Election Authority of Sweden, <https://www.val.se/om-oss.html>

Central Electoral Commission of the Republic of Bulgaria, <https://www.cik.bg/en/laws>

Direct Citizen Participation in State and Local Government Act, https://www.legislationline.org/download/id/7657/file/Bulgaria_Act_direct_participation_state_local_government_2009_am2015_en.pdf

ECPRD zahtjev br. 4035, Status of members of the national electoral management bodies, 15. mart 2019.

Law on the Central Election Commission, Unofficial translation, Modified by amendments adopted on 5 December 1996, 14 May 1998, 2 November 2000, 13 June 2002, 12 February 2004, 6 April 2006, 15 May 2008, 17 July 2008, 12 December 2008, 1 December 2009 and 6 May 2010, https://www.cvk.lv/upload_file/anglu/CEC_Law_2010.pdf

Law no. 208/2015 of 20 July 2015 on the election of the Senate and the Chamber of Deputies, as well as on the organization and functioning of the Permanent Electoral Authority, <http://www.roaep.ro/prezentare/wp-content/uploads/2017/09/LEGE-Nr-208-2015.pdf>

Lei n.º 71/78 da Comissão Nacional de Eleições, <http://www.cne.pt/content/lei-da-comissao-nacional-de-eleicoes>

Poslovnik Republičke izborne komisije, „Službeni glasnik Republike Srbije“ br. 05/12, <http://www.rik.parlament.gov.rs/doc/dokumenta/podzakonska/komisija/1/Poslovnik%20-%20LAT.pdf>

Riigikogu Election Act, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/502012019007/consolide>

Státní volební komise, <https://www.mvcr.cz/sluzba/docDetail.aspx?docid=24303&docType=ART&chnum=2>

The Act of January 5, 2011 Election Code. https://pkw.gov.pl/pliki/1550151251_kodeks_wyborczy_-_2019_02_14.pdf

The Constitution of Sweden (The Riksdag Act) <https://www.riksdagen.se/globalassets/07.-dokument--lagar/the-constitution-of-sweden-160628.pdf>

The Elections Act (2005:837), <https://www.government.se/49150c/contentassets/4e2fdee5a8e342e88289496d34701aec/the-elections-act-2005837>

Uredba o naknadama i drugim primanjima izabranih i postavljenih lica u državnim organima, „Službeni glasnik RS“ br. 44/08 - prečišćeni tekst i 78/12.

Uredba o naknadi troškova i otpremnini državnih službenika i nameštenika, „Službeni glasnik RS“ br. 98/07 - prečišćeni tekst, 84/14 i 84/15.

Zakon o Državnom izbornom povjerenstvu Republike Hrvatske, „Narodne novine“ br. 44/06 i 19/07, <https://www.zakon.hr/z/354/Zakon-o-dr%C5%BEavnom-izbornom-povjerenstvu>

Zakon o izboru narodnih poslanika, „Sl. glasnik RS“, br. 35/2000, 57/2003 - odlika USRS, 72/2003 - dr. zakon, 75/2003 - ispr. dr. zakona, 18/2004, 101/2005 - dr. zakon, 85/2005 - dr. zakon, 28/2011 - odlika US, 36/2011 i 104/2009 - dr. zakon,
https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_izboru_narodnih_poslanika.html#

Zakon o sistemu plata zaposlenih u javnom sektoru, „Sl. glasnik RS“, br. 18/16, 108/16, 113/17 i 95/18,
https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_sistemu_plata_zaposlenih_u_javnom_sektoru.html

Zakon o volitvah v državni zbor, „Uradni list Republike Slovenije“, št. 109/06 – uradno prečiščeno besedilo, 54/07 – odl. US in 23/17,
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO185>